

Zbigniew Urbańczyk

ZIMOWE SPISY NIETOPERZY W POLSCE

Winter bat censuses in Poland

Na I Krajowej Konferencji Chiropterologicznej pt. „Stan badań nad nietoperzami w Polsce i problemy ich ochrony” (Warszawa, 9—10. 05. 1987 r.) postanowiono podjąć badania typu monitoringowego nad populacjami nietoperzy zimujących w podziemiach na terenie całego kraju. Zimowe liczenia nietoperzy nie były bowiem dotąd w Polsce prowadzone na większą skalę, stąd długoterminowe zmiany liczebności zimujących nietoperzy znane są jedynie z niewielu zimowisk (Harmata, 1981; Urbańczyk, 1988; 1989).

Pierwszy ogólnopolski spis zimujących nietoperzy zwany Dekadą Spisu Nietoperzy (dalej DSN) został przeprowadzony na przełomie stycznia i lutego 1988 r. Wzięło w nim udział 16 osób z 6 ośrodków. Skontrolowano 60 podziemnych schronień (jaskiń, bunkrów, piwnic itp.), głównie w Polsce południowej i centralnej. Stwierdzono zimowanie 21.715 nietoperzy należących do 13 gatunków. Najliczniejszy był nocek rudy (*Myotis daubentoni*) (55%), nocek duży (*M. myotis*) (30%), nocek Natterera (*M. nattereri*) (5%), mopek (*Barbastella barbastellus*) (5%), gacek wielkouch (*Plecotus auritus*) (3%) (wg Biuletynu CIC 3'88).

Drugi zimowy spis nietoperzy (DSN '89) został przeprowadzony w początku lutego 1989 r. Wzięło w nim udział 40 osób, które skontrolowały 103 stanowiska, głównie na terenie Polski południowej, centralnej i zachodniej. Stwierdzono zimowanie 24.930 nietoperzy należących do 13 gatunków (fauna nietoperzy Polski liczy 19 gatunków a dwa dalsze pojawiają się sporadycznie). Podobnie jak w roku poprzednim najliczniej zimowały:

nocek rudy, nocek duży, mopek, nocek Natterera, gacek wielkouch. Pozostałe 8 gatunków stanowiło około 1% zimujących nietoperzy. Najmniej licznie zimowały: nocek Bechsteina (*M. bechsteini*), nocek łydkowłosy (*M. dasycneme*) i mroczek pozłocisty (*Eptesicus nilssoni*) (wg Biuletynu CIC 5 '89).

Przeprowadzone spisy pozwalają na pewną orientację w liczebności i składzie gatunkowym nietoperzy zimujących w podziemiach na terenie Polski. Jednakże właściwy cel tych badań — poznanie długoterminowych zmian liczebności zimujących nietoperzy — zostanie osiągnięty jeżeli spisy będą kontynuowane przez dalsze kolejne lata. Dzięki przeprowadzonym już spisom stało się również możliwe określenie najważniejszych zimowisk nietoperzy w Polsce. Są to (wg Biuletynu CIC 5 '89):

1. Międzyrzecki Rejon Umocniony (Ziemia Lubuska) — 21.688 nietoperzy (DSN '89),
2. Jaskinia Szachownica (Wyżyna Wieluńska) — 803 nietoperze (DSN '89),
3. Bunkier w Strzalinach (Pomorze) — 657 nietoperzy (DSN '89),
4. Fort Starołęka (Poznań) — 332 nietoperze (DSN '89),
5. Fort Strubiny (Mazowsze) — 147 nietoperzy (DSN '89),
6. Sztuczna Jaskinia w Bochojnicach (Mazowsze) — 117 nietoperzy (DSN '89),
7. Jaskinia Studnisko (Wyż. Częstochowska) — 112 nietoperzy (DSN '89),
8. Chelosiowa Jama (G. Świętokrzyskie) — 111 nietoperzy (DSN '89).

Dane ze spisu powinny zostać wykorzystane jako argument na rzecz ochrony tych cennych obiektów.

Organizacją zimowych spisów nietoperzy zajmuje się Centrum Informacji Chiropterologicznej (CIC), przy Zakładzie Zoologii Systematycznej PAN w Krakowie. Tam też gromadzone są dane pochodzące z liczeń. Wydawany jest również biuletyn zawierający między innymi informacje o kolejnych spisach.

LITERATURA

- HARMATA W., 1981: *Zmiany w liczebności nietoperzy (Chiroptera) w niektórych jaskiniach jury Krakowsko-Częstochowskiej w latach 1945—1979*. V Rocznik Muz. Okręg. Częstochowa, Przyroda, 2: 23—30.
- URBAŃCZYK Z., 1988: *Changes in population size of bats in Nietoperek Bat Reserve 1975—1987 (Preliminary report)*. W: *European Bat Research 1987 (Proc. 4th European Bat Res. Symp., Prague, 1987)*. (w druku).
- URBAŃCZYK Z., 1989: *Results of the winter census of bats in Nietoperek 1985—1989*. Myotis, 27.

SUMMARY

Since 1988 censuses of wintering bats — called Bat Census Decades, have been undertaken in Poland. In January/February 1988 16 persons checked 60 underground shelters, where wintering of 21,715 bats of 13 species was noted. In the beginning of February 1989 40 persons checked 103 localities, where wintering of 24,930 bats of 13 species was noted. The most important for bats' wintering are underground shelters of the Międzyrzecki Fortified Region — 21,688 individuals in 1989.

Adres autora:

Os. Jana III Sobieskiego 26d/142
60-683 Poznań